

DUYGUSAL MANİPÜLASYON ÖLÇEĞİNİN TÜRKÇE UYARLAMASI: GEÇERLİLİK VE GÜVENİLİRLİK ÇALIŞMASI

Ceren AYDEMİR¹

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Austin ve diğerleri (2007) tarafından geliştirilen “Duygusal Manipülasyon” ölçeğinin Grieve ve Mahar (2010), Grieve (2011), Grieve ve Panebianco (2013), Hyde ve Grieve (2014) ve Nagler vd. (2014) tarafından kullanılan alt ölçeği olan “Duygusal Manipülasyon” un Türkçe uyarlamasını yapmak, geçerlilik ve güvenilirliğini incelemektir. Araştırma kolayda örnekleme yöntemiyle belirlenen, farklı meslek gruplarından (devlet memuru, öğretmen, akademisyen, özel sektör çalışanı) 141 çalışan ile gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizinde frekans analizi, güvenilirlik analizi, açıklayıcı faktör analizi, doğrulayıcı faktör analizlerinden yararlanılmıştır. Ölçeğin Cronbach Alfa değeri $\alpha=0,926$ olarak hesaplanmıştır. Açıklayıcı faktör analizi (AFA) sonuçlarına göre ölçek tek boyutludur. Ölçeğin yapı geçerliliğini test etmek için yapılan doğrulayıcı faktör analizi (DFA) sonuçlarına göre, elde edilen değerler tek boyutlu yapıyı doğrulamaktadır ve uyum iyiliği değerlerinin iyi ve kabul edilebilir düzeyde olduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak duygusal manipülasyon ölçeğinin Türkçe formunun ilgili örneklem grubundan toplanan verilere göre geçerli ve güvenilir olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Duygusal manipülasyon, duygusal zekâ, geçerlilik, güvenilirlik

Jel Kodları: D23, L29, M19

THE TURKISH ADAPTATION OF THE EMOTIONAL MANIPULATION SCALE: A VALIDITY AND RELIABILITY STUDY

ABSTRACT

The aim of this study is to adapt the “Emotional Manipulation” which is the subscale of the “Emotional Manipulation” scale developed by Austin et al. (2007) used by Grieve and Mahar (2010), Grieve (2011), Grieve and Panebianco (2013), Hyde and Grieve (2014) and Nagler et al. (2014) into Turkish and examine validity and reliability of the scale. The sample of the study consists of 141 employees from different occupational groups (officeholder, teacher, academician, private sector employee) determined by convenience sampling method. Frequency analysis, reliability analysis, explanatory factor analysis and confirmatory factor analysis were used for data analysis. The Cronbach’s Alpha value of the scale was calculated as $\alpha = 0.926$. According to the explanatory factor analysis (EFA), the scale was one-dimensional. According to the results of the confirmatory factor analysis (CFA) to test the construct validity of the scale, the obtained values confirm the one-dimensional structure and goodness of fit values were found to be good and acceptable. As a result, the Turkish version of the emotional manipulation scale was found to be valid and reliable according to the data collected from the relevant sample group.

Keywords: Emotional manipulation, emotional intelligence, validity, reliability

Jel Codes: D23, L29, M19

GİRİŞ

İnsan unsurunun organizasyonlar için öneminin artmasına paralel olarak, iş hayatında ekonomik faktörlerin yanı sıra sosyal faktörler de gündeme gelmeye başlamıştır. Günümüz rekabet koşullarında organizasyonların başarılı olup varlıklarını sürdürebilmesinde çalışanların yaptıkları iş ile ilgili yalnızca bilgi, beceri ve yetkinlik düzeyleri değil, aynı zamanda duygu durumları da etkili hale gelmiştir. Böylece araştırmalar, duyguların çalışma yaşamındaki rolüne odaklanmaya başlamıştır. Bu kapsamda ortaya atılan kavramlardan biri duygusal zekâdır. Duygusal zekâ, ilk kez Peter Salovey ve John Mayer tarafından “bireyin kendi duygularını ve başkalarının duygularını değerlendirmesi ve ifade etmesi, duyguların düzenlenmesi ve kullanımı” olarak tanımlanmıştır (Salovey ve Mayer, 1990). Başka bir ifade ile duygusal zekâ “kişinin kendi duygularının

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Nuh Naci Yazgan Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü, cseyhan@nny.edu.tr

farkında olarak, yaşamını sürdürdüğü çevresindeki insanların duygularını tanıması, bunları etkin biçimde düzenleyerek kendi lehinde yönetme ve kullanma becerisi” olarak tanımlanmaktadır (Eren, 2014: 348). Duygularını bilen, onları kontrol edebilen, başkalarının duygularını anlayabilen çalışanlar organizasyonların etkinlik ve verimliliklerinde önemli rol oynamaktadır. Yöneticilerin temel görevlerinden birinin duyguları yönetmek olduğunu ifade eden Goleman vd. (2006)’ne göre yöneticinin duyguları ve bu duygulardan kaynaklanan davranışları organizasyonun performansında doğrudan etkilidir. Duyguları anlamak ve duyguları kendi lehine kullanmak arasında ince bir çizgi olarak duygusal zekânın karanlık yönünü vurgulayan duygusal manipülasyon kavramı ortaya çıkmıştır (Austin vd., 2007). Duygusal manipülasyon, bireyin başkalarının duygularını kendine hizmet eden bir çerçevede veya kendi yararına olacak şekilde manipüle etme yeteneğidir (Grieve ve Mahar, 2010: 945). Duygusal zekâsı yüksek olan bireyler bazen bunu kötüye kullanarak karşısındaki kişiyi manipüle edebilmektedir. Birey kendi gerçek duygusunu gizleyerek, karşısındaki kişinin nasıl hissettiğini de bildiği için onun zayıf yönlerini kendi amaçları doğrultusunda kullanabilmektedir. Duygusal manipülasyon, negatif örgütsel davranış alanında değerlendirilebilecek bir konu olmakla birlikte, özellikle ilgili ulusal alan yazında konu ile ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu durum, konuyu araştırmaya değer kılmakta, aynı zamanda çalışmanın önemini ve özgünlüğünü de artırmaktadır. Buradan hareketle çalışmanın temel amacı ulusal alan yazında ölçülebilmesi için duygusal manipülasyon ölçeğinin Türkçe diline çevirisi ile Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının yapılmasıdır.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Günümüzde organizasyonların başarısında insan kaynağının fiziksel beceri ve yeteneklerinin yanı sıra duygusal beceri ve yetenekleri de önemli rol oynamaktadır. Bu yüzden kişinin hem kendi duygularını ve hem de çevresindekilerin duygularını anlaması, kontrol etmesi ve yönetebilmesi iş hayatı açısından önem arz etmektedir. Bu kapsamda ortaya çıkmış kavramlardan biri olan duygusal zekânın temeli Thorndike’in 1920 yılında tanımlamış olduğu sosyal zekâ kavramına dayanmaktadır. Thorndike sosyal zekâyı bireyleri anlama ve yönetme yeteneği olarak ifade etmiştir. Thorndike’ in ortaya attığı sosyal zekâ modeline göre insanların üçüncü kişilerin duygularını anlama ve algılama yeteneği, onların genel zekâsından ayrı bir özellik olup; sosyal zekâ kapsamında yaptığı tanım duygusal zekâ tanımına benzemektedir (Gürbüz ve Yüksel, 2008: 176). Thorndike, model kapsamında insanların zekâsının mekanik, soyut ve sosyal olmak üzere üç boyutunun olduğunu ileri sürmektedir (Gürbüz ve Yüksel, 2008: 176). Thorndike duygusal zekâyı, sosyal zekâ teorisi kapsamında, insan ilişkilerinde anlayabilme ve akıllı bir biçimde davranabilme becerisi olarak tanımlamıştır. İlk defa duygu ve zekâ arasında ilişki kurarak duygusal zekâyı literatüre kazandıran Salovey ve Mayer (1990:189) duygusal zekâyı, “bireyin kendisinin ve diğerlerinin hislerini ve duygularını izleme, bunlar arasında ayırım yapma ve bu süreçten elde ettiği bilgiyi, düşünce ve davranışlarında kullanabilme yeteneğiyle ilgili olan sosyal zekânın bir alt formudur” şeklinde tanımlamışlardır. Goleman (1995:51) ise duygusal zekâyı, “kendini harekete geçirebilme, aksiliklere rağmen yoluna devam edebilme, dürtüleri kontrol ederek tatmini erteleyebilme, ruh halini düzenleyebilme, sıkıntıların düşünmeyi engellemesine izin vermeme, kendisini başkalarının yerine koyabilme” olarak tanımlamaktadır. Duygusal zekâ, duyguları doğru anlatıp ifade edebilme, duyguları bilişsel süreçlere entegre edebilme, duyguları anlayabilme ve duyguların çeşitli durumlar üzerindeki etkilerini anlayabilme gibi duygusal yetenekleri içermektedir (Law, Wong ve Song, 2000: 485).

Duyguları doğru bir biçimde değerlendirme ve ifade etme duygusal zekânın bir parçasıdır. Bunu yapabilen bireyler kendi duygularını daha çabuk algılayıp tepki verebilir ve bu duyguları başkalarına daha iyi ifade edebilirler. Aynı şekilde başkalarının duygusal tepkilerinin ustaca tanınmasını ve onlara duygusal zekânın bir bileşeni olarak empatik tepkilerin verilmesi de duygusal zekâyı dahildir. Bu beceriler, bireylerin diğerlerinde duygusal tepkileri doğru bir şekilde ölçmelerini ve yanıt olarak sosyal anlamda uyarlanabilir davranışları seçmelerini sağlar. Bu tür kişiler başkaları tarafından samimi ve sıcak olarak algılanıp, bu becerilere sahip olmayan kişiler ise ilgisiz ve kaba görünebilirler. Duygusal zekâyı sahip olan kişinin en azından sınırlı bir pozitif zihinsel sağlık şekline ulaştığı düşünülebilir. Bu bireyler kendi duygularının ve başkalarının duygularının farkındadırlar. İç deneyimin olumlu ve olumsuz yönlerine açıktırlar, bunları sınıflandırabilirler ve uygun olduğunda bunları iletebilirler. Bu tür bir farkındalık genellikle kişinin kendi içinde ve başkalarında olumlu bir etki yaratacak ve bu nedenle iyiliğe katkıda bulunacaktır (Salovey ve Mayer, 1990). Duygusal zekâ iş hayatında bireylere, duygularının farkında olmayı, duygularını yönetebilmeyi, içlerindeki gizli enerjii kullanarak güçlü olmayı, kişilerarası ilişkilerinde anlayışlı olmayı ve karşısındaki insanları anlamayı öğreterek uzun süreli başarının ve mutluluğun anahtarını verebilmektedir (Cinel ve Oğan, 2021: 371). Tüm bu olumlu özelliklerin yanı sıra duygusal zekânın her zaman yararlı olmadığını, kişilere zararlı etkilerinin de olabileceğini düşünen bir araştırma grubunun yükselişi, yapının karanlık bir tarafının olduğu düşüncesini gündeme getirmektedir (Davis ve Nichols, 2016). Örneğin, yüksek duygusal zekâ kronik stresle karşı karşıya olan

yetişkinlerde semptomları içselleştirirken (Ciarrochi vd.,2002), çalışma ortamlarında, başkalarını duygusal olarak manipüle etmek için bir araç olarak kullanılabilir (Côté et al., 2011) (aktaran Davis ve Nichols, 2016). Buradan hareketle, duygusal zekânın karanlık yönü olarak değerlendirilen (Austin vd., 2007) duygusal manipülasyon kavramı, bireyin başkalarının duygularını kendine hizmet eden bir çerçevede veya kendi yararına olacak şekilde manipüle etme yeteneğidir (Grieve ve Mahar, 2010: 945). Farklı bir tanımla duygusal manipülasyon, istenilen bir sonuç elde etmek için diğerlerinin duygularını stratejik olarak etkileme eğilimidir (Grieve, 2011: 981). Diğer bir ifade ile, duygusal manipülasyon kişinin kendi çıkarları veya yararı için başkalarının duygularını etkilemesidir (Hyde ve Grieve, 2018: 108).

Duygusal manipülasyon, duygusal zekâ ve kişiliğin karanlık yönü birlikte değerlendirildiğinde ortaya çıkan bir kavramdır. Uluslararası literatürde duygusal zekâ ile ilgili yapılmış birçok çalışmada kişiliğin karanlık yönüne odaklanılmıştır (Grieve, 2011: 981). Örneğin, çeşitli çıkarlar doğrultusunda bireyin manipüle edilmesi ile ilgili olan, kişinin kendi çıkarlarına önem vermesi ve manipülatif tutumlar çerçevesinde hareket etmesinden dolayı bir kişilik özelliği olarak nitelendirilen (Chen, 2010: 294) makyavelizm, duygusal manipülasyon ile kavramsal benzerlikler göstermektedir. Austin vd. (2007)'nin yaptığı bir çalışmada duygusal manipülasyon kavramının %16'sının makyavelizm tarafından açıklandığı bulunmuştur. Bu da iki yapının birbirine yakın kavramlar olduğunu göstermektedir. Grieve ve Mahar (2010) ise, duygusal manipülasyon konusunu incelemeyi psikopati kavramını içerecek şekilde genişletmişler ve psikopati ile duygusal manipülasyon arasında güçlü bir ilişki bulmuşlardır.

Duygusal zekâ, organizasyonlarda fayda sağlamaya yönelik kullanılırken, duygusal manipülasyon bireyin kendi menfaatine yönelik ve potansiyel olarak zararlı olup, duygusal zekânın olumlu olmayan sosyal amaçlar için kullanılmasını yansıtır. Negatif örgütsel davranışları araştıran çalışmaların içinde duygusal manipülasyon olarak değerlendirilebilecek davranış örnekleri bulunmaktadır. Örneğin, iş yeri nezaketsizliği kavramı kişiye alçaltıcı veya saygısızca söz söylemek ve kişiyi aşağılamak gibi duygusal manipülasyon ile ilişkilendirilebilecek konular içermektedir. Benzer şekilde, üretkenlik karşıtı iş davranışları da duygusal manipülasyon ile ilişkilendirilebilir (Hyde ve Grieve, 2018: 108). Duygusal manipülasyonun bireysel sonuçları olarak, benlik saygısının azalması veya ortadan kalkması, yoğun bir umutsuzluk nedeni ile yerleşik hale gelen anksiyete ve depresyon gibi psikolojik rahatsızlıkların ortaya çıkması sayılabilir (Haji ve Cuypers, 2006). Örgütsel sonuçları ise, bireyler/gruplar arası çatışma, performansta düşüş, organizasyona yönelik olumsuz davranışlar, üretkenlik karşıtı iş davranışları ve nezaketsizlik şeklinde değerlendirilebilir (Hyde ve Grieve, 2018).

Literatürde duygusal zekâ ile ilgili çok sayıda çalışma varken, duygusal zekâsı yüksek olan bireylerin bu becerilerini insanları huzursuz etmek veya onları utandırmış hissettirmek gibi davranışlarda bulunarak başkalarının aleyhine kullanıp kullanmayacağını (duygusal manipülasyon) inceleyen fazla çalışma bulunmamaktadır (Hyde ve Grieve, 2018: 108). Duygusal zekânın bu karanlık tarafı, örgütsel davranış bilimi açısından önemli görüldüğü için araştırmaya konu olmuş ve ölçeğin Türkçe formu oluşturularak geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasının yapılması amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

2.1. Örneklem

Duygusal manipülasyon ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirliğini inceleyen bu araştırmanın örneklemini kolayda örnekleme yöntemiyle belirlenen, devlet memuru, öğretmen, akademisyen, özel sektör çalışanı gibi farklı mesleklerden 141 kişilik çalışan grubu oluşturmaktadır.

Çalışmada demografik özellikler ile ilgili bulgular incelendiğinde, araştırmaya katılanların %53,9'unun kadın, %46,1'inin erkek olduğu görülmektedir. Yaşa göre dağılıma bakıldığında, katılımcıların büyük çoğunluğu (%57,4) 26-35 yaş aralığındadır. Katılımcıların medeni durumları incelendiğinde, büyük çoğunluğunun (%51,8) evli olduğu görülmektedir. Katılımcıların eğitim durumları incelendiğinde, %51,8'inin lisans, %29,8'inin yüksek lisans ve %18,4'ünün doktora seviyesinde eğitim düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Mesleki deneyim açısından ise, meslekte 6-10 yıl arasında deneyimi olanlar örneklemin %46,1'ini oluşturarak çoğunluk sağlamıştır. Son olarak, katılımcıların görevlerine göre dağılımlarına bakıldığında, memurların ağırlıkta olduğu (%40,4) görülmektedir.

2.2. Veri Toplama Yöntemi

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, duygusal manipülasyonu ölçmeye yönelik ifadeler, ikinci bölümde ise demografik bilgilere yönelik sorular yer almaktadır. Duygusal manipülasyonu ölçmek için, Austin ve diğerleri (2007) tarafından geliştirilen ölçeğin Grieve ve Mahar (2010), Grieve (2011), Grieve ve Panebianco (2013), Hyde ve Grieve (2014) ve Nagler vd. (2014) tarafından kullanılan 10 ifadeden oluşan alt ölçeği kullanılmıştır. "Bir kişinin belli bir şekilde

davranmasını engellemek için onu nasıl utandıracağımı biliyorum.” ve “Bir kişi nasıl rahatsız hissettirilir biliyorum.” ifadeleri ölçekte yer alan ifadelerden bazılarıdır.

Ölçeğin Türkçe formunun oluşturulmasında Brislin ve diğerlerinin (1973) geliştirdiği 5 aşamalı yöntem kullanılmıştır. Bu yöntem hedef dile ilk çeviri, ilk çeviriyi değerlendirme, orijinal dile geri çeviri, geri çeviriyi değerlendirme ve uzman görüşünün alınması aşamalarından oluşmaktadır. Duygusal manipülasyon ölçeği öncelikle bir İngiliz Dili ve Edebiyatı öğretim üyesi tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Elde edilen Türkçe ölçek farklı üç alan uzmanı tarafından değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmede soruların anlaşılabilirliği ve kültürel uygunluğu gözden geçirilmiştir. Değerlendirme sonucunda elde edilen Türkçe ölçek, farklı bir İngiliz Dili ve Edebiyatı öğretim üyesi tarafından tekrar İngilizceye çevrilmiştir. Elde edilen İngilizce ölçek, özgün haliyle karşılaştırılmış ve son olarak iki uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman değerlendirmeleri sonrasında ölçeğin son hali ortaya çıkmış ve mevcut çalışmada kullanılmıştır.

2.3. Verilerin Analizi ve Bulgular

Bu bölümde ölçeğin güvenilirliği ve geçerliliğine dair bulgulara yer verilmiştir.

2.3.1. Ölçeğin Güvenilirliği

Bu çalışmada duygusal manipülasyon ölçeğinin güvenilirliği Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ve madde-toplam puan korelasyonları yardımıyla incelenmiştir. Ölçeğin Cronbach Alfa değeri $\alpha=0,939$ olarak hesaplanmıştır. Bu değer önceki araştırmalarla da kıyaslandığında ölçeğin yüksek güvenilirliğe sahip olduğu görülmektedir (Grieve ve Mahar, 2010 $\alpha=0,87$; Grieve ve Panebianco, 2013 $\alpha=0,93$; Hyde ve Grieve, 2014 $\alpha=0,81$). Duygusal manipülasyon ölçeğindeki maddelerin toplam puanı yordama gücünü ve ayırt ediciliğini belirlemek amacıyla madde analizi yapılmıştır. Madde analizine ilişkin sonuçlar Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Madde Analizi Sonuçları

Maddeler	Madde Çıkarıldığında Ölçek Ortalaması	Madde Çıkarıldığında Ölçek Varyansı	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonu	Madde Çıkarıldığında Ölçek Alfa Değeri
1	21,1418	80,423	,752	,933
2	20,7234	76,544	,849	,928
3	20,9362	76,689	,821	,929
4	21,1986	78,817	,819	,929
5	21,1277	76,269	,848	,928
6	20,8652	77,460	,777	,931
7	21,3901	79,925	,820	,930
8	20,8865	82,001	,535	,945
9	21,5816	82,859	,721	,934
10	21,6809	85,133	,632	,938

Duygusal manipülasyon ölçeği için madde-toplam puan korelasyonlarının 0,53 ile 0,84 aralığında değiştiği görülmektedir. Madde-toplam puan korelasyonunun yorumlanmasında değeri 0,30 ve üzerinde olan maddelerin ölçülecek özelliği ayırt etme açısından yeterli kabul edildiği (Büyüköztürk, 2010) göz önünde bulundurulduğunda duygusal manipülasyon ölçeğine ilişkin madde-toplam puan korelasyonlarının tutarlılığının yeterli olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 1).

2.3.2. Ölçeğin Geçerliliği

Araştırmada ölçeğin yapı geçerliliğini test etmek için önce AFA daha sonra DFA yapılmıştır.

Temel bileşenler yöntemi ve varimax dönüştürmesine göre uygulanan AFA sonuçlarına göre, örneklemin faktör analizi açısından uygunluğunu gösteren KMO değeri 0,918 olarak hesaplanmıştır. Bu değer, veri setinin faktör analizi için uygun olduğunu ifade etmektedir. Ölçeğin açıklayabildiği toplam varyans %65,86’dır. Yapılan AFA sonuçlarına göre, özdeğeri 1’den yüksek faktör yükleri 0,45’in üzerinde 10 ifadeden oluşan tek bir faktör elde edilmiştir.

Tablo 2. Özdeğer İstatistiğine Bağlı Faktör Sayısı ve Açıklanan Varyans Yüzdesi

Bileşen	Başlangıç Özdeğerleri			Yükleme Değeri Kareleri Toplamı		
	Toplam	Varyans %	Birikimli %	Toplam	Varyans %	Birikimli %
1	6,587	65,869	65,869	6,587	65,869	65,869
2	1,151	11,506	77,375			
3	,670	6,699	84,074			
4	,319	3,188	87,262			
5	,296	2,956	90,218			
6	,260	2,595	92,813			
7	,222	2,225	95,038			
8	,205	2,050	97,088			
9	,155	1,552	98,640			
10	,136	1,360	100,000			

Tablo 3. Duygusal Manipülasyon Ölçeğine İlişkin AFA Sonuçları

İfade no	İfadeler	Faktör yükleri
5	Yakın aile ve arkadaşlarımı nasıl tahrik edeceğimi biliyorum.	,886
2	Bir insan nasıl rahatsız hissettirilir biliyorum.	,871
4	İnsanların yaptıkları bir şeyi tekrar yapmalarını engellemek için nasıl utandıracığımı biliyorum.	,890
7	İnsanların gelecekte sergileyecekleri davranışlar için endişeli olmalarını sağlayabilirim.	,866
3	İki insanın birbirileri ile arasını bozmayı biliyorum.	,807
1	Bir insanın belli bir şekilde davranmasını engellemek için onu nasıl utandıracığımı biliyorum.	,817
6	Duygusal becerilerimi insanları suçlu hissettirmek için kullanabilirim.	,846
9	İnsanları rahatlatmaya çalışıyorum, böylece benimle aynı düşüncede olma ihtimalleri artacaktır.	,784
10	İnsanların gelecekte farklı davranış göstermelerini teşvik etmek için onların davranışlarıyla ilgili bazen gerçekte olduğumdan daha öfkeli hareket ediyorum.	,710
8	İnsanların gözünde iyi görünmek için onlara övgüler yağdırabilirim.	,589

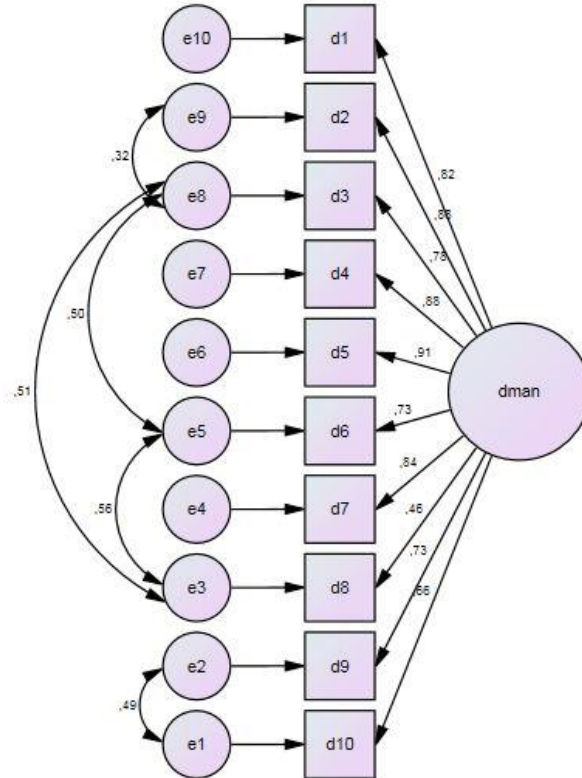
KMO: 0,918 Toplam açıklanan varyans: %65,869**Cronbach Alfa: 0,939**

Duygusal manipülasyon ölçeğinin AFA ile belirlenen faktör yapısının, elde edilen verilerle ne derece uyum gösterdiğini belirlemek aynı zamanda AFA ile keşfedilen faktörlerin kalitesini ve ölçek yapısını değerlendirmek (Hinkin, 1998: 114) için DFA uygulanmıştır.

Tablo 4. DFA Sonuçları

Ölçek	χ^2/sd	GFI	AGFI	CFI	NFI	RMSEA
Duygusal Manipülasyon	2,05	0,92	0,85	0,97	0,95	0,08

Tablo 4'te ölçeğin yapı geçerliliğini test etmek için yapılan DFA sonuçları yer almaktadır. Duygusal manipülasyon ölçüm modeli için χ^2 değerinin serbestlik derecesine (sd) oranı 2,05 olarak hesaplanmıştır. Diğer uyum iyiliği indeks değerleri ise RMSEA=0,08, GFI=0,92, AGFI=0,85, CFI=0,97, NFI=0,95 olarak hesaplanmıştır. Schermelleh-Engel ve Moosbrugger, (2003)'ün ölçek geliştirme yazınındaki uyum indeksleri için belirlediği iyi ve kabul edilebilir referans aralıklarına göre duygusal manipülasyon ölçeği için elde edilen uyum iyiliği değerlerinin iyi (χ^2/sd , GFI, NFI, CFI) ve kabul edilebilir (RMSEA, AGFI) düzeyde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla elde edilen değerler tek boyutlu yapıyı doğrulamaktadır.

Şekil 1. Duygusal Manipülasyon Ölçeğine Ait Parametre Tahminleri

Diyagramda standardize edilmiş parametre değerleri yer almaktadır. Buna göre ifadelerle ait değerlerin genelinin 0,50'nin üzerinde bir yük ile duygusal manipülasyonu temsil ettiği görülmektedir.

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Austin ve diğerleri (2007) tarafından geliştirilen ölçeğin Grieve ve Mahar (2010), Grieve (2011), Grieve ve Panebianco (2013), Hyde ve Grieve (2014) ve Nagler vd. (2014) tarafından kullanılan alt ölçeği olan "Duygusal Manipülasyon Ölçeği" nin Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirliği incelenmiştir. Bu kapsamda elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, çalışmada ifadelerin faktör yükleri ölçeğin orijinal formundaki ifadelerin faktör yükleri ile hemen hemen yakın değerlerde hesaplanmıştır. Orijinal formda (Austin vd., 2007) 8., 9. ve 10. ifadeler en düşük faktör yüküne sahipken, bu çalışmada da benzer şekilde 8., 9. ve 10. ifadeler en düşük faktör yüküne sahiptir. Ayrıca ölçek güvenilirliği açısından, orijinal formu kullanan diğer çalışmalarda (Grieve ve Mahar, 2010; Grieve, 2011; Grieve ve Panebianco, 2013; Hyde ve Grieve, 2014) elde edilen Cronbach Alfa değerlerine kıyasla bu çalışmada daha yüksek bir değer elde edilmiştir.

Sonuç olarak duygusal manipülasyon ölçeğinin Türkçe formunun yeterli düzeyde geçerlilik ve güvenilirliğe sahip olduğu bulunmuştur. Dolayısıyla Türkiye'de yapılacak olan çalışmalarda duygusal manipülasyon ölçeği geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olarak kullanılabilir. Organizasyonlarda duygusal manipülasyon konusunu araştırmak, bu özelliklere sahip olan çalışanların neden olduğu çatışmaları yönetmeye yönelik çeşitli yaklaşımlar geliştirilmesini; dolayısıyla bu çatışmaların olumsuz yansımalarının ortadan kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabilir. Bu kapsamda, ölçeğin Türkçe formunun geçerli ve güvenilir olması alan yazın için önem taşımaktadır.

Çalışma sınırlı bir örneklem grubuyla gerçekleştirilmiştir; ileride yapılacak olan araştırmalarda ölçeğin farklılaşmış ve geniş örneklemle itibariyle ele alınmasıyla daha genellebilir sonuçlar elde edilerek ölçeğin güvenilirliği ve geçerliğine katkı sağlanabilir. Ayrıca tek tek farklı örneklem grupları üzerinde araştırma yaparak gruplar itibariyle duygusal manipülasyonun değişiklik gösterip göstermediği tespit edilebilir. Anket yönteminin yanı sıra araştırma mülakat yöntemiyle desteklenerek konunun daha ayrıntılı bir şekilde anlaşılması ve konu ile ilgili güncel bilgiler elde edilebilir.

KAYNAKÇA

AUSTIN, Elizabeth J., Daniel FARRELLY, Carolyn BLACK ve Helen MOORE (2007), "Emotional Intelligence, Machiavellianism and Emotional Manipulation: Does EI Have a Dark Side?", **Personality and Individual Differences**, 43(1): 179-189.

BRISLIN, Richard W., Walter J. LONNER ve Robert M. THORNDIKE (1973), **Cross-Cultural Research Methods**, New York: John Wiley – Sons Pub.

BÜYÜKÖZTÜRK, Şener (2010), **Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı**, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

CİNEL, Mehmet Ozan ve Ela OĞAN (2021), "İş Hayatında Duygusal Zekâ ve Kariyer Uyum Yeteneği Arasındaki İlişki", **Alanya Akademik Bakış**, 5 (1), 369-391.

DAVIS, Sarah K. ve Rachel NICHOLS (2016), "Does Emotional Intelligence Have a "Dark" Side? A Review of The Literature", **Frontiers in Psychology**, 7, 1316.

GOLEMAN, Daniel (1995), **Duygusal Zekâ**, (Çev.Banu Seçkin Yüksel), 9. Baskı, İstanbul: Varlık Yayınları.

GOLEMAN, Daniel, Richard BOYATZIS ve Annie MCKEE (2006), **Yeni Liderler**, 5. Baskı, İstanbul: Varlık Yayınları.

GRIEVE, Rachel (2011), "Mirror Mirror: The Role of Self-Monitoring and Sincerity in Emotional Manipulation", **Personality and Individual Differences**, 51, 981-985.

GRIEVE, Rachel ve Doug MAHAR (2010), “The Emotional Manipulation–Psychopathy Nexus: Relationships with Emotional Intelligence, Alexithymia and Ethical Position”, **Personality and Individual Differences**, 48, 945-950.

GRIEVE, Rachel ve Laura PANEBIANCO (2013), “Assessing The Role of Aggression, Empathy and Self-Serving Cognitive Distortions in Trait Emotional Manipulation”, **Australian Journal of Psychology**, 65, 79–88.

GÜRBÜZ, Sait ve Murad YÜKSEL, “Çalışma Ortamında Duygusal Zekâ: İş Performansı, İş Tatmini, Örgütsel Vatandaşlık Davranışı ve Bazı Demografik Özelliklerle İlişkisi”, **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, 2008, 9 (2), 174-190.

HAJI, Ishtiyaque ve Stefaan E. CUYPERS (2006), “Moral Responsibility and The Problem of Manipulation Reconsidered”, **International Journal of Philosophical Studies**, 12:4, 439-464.

HINKIN, Timothy R. (1998), “A Brief Tutorial on Development of Measures for Use in Survey Questionnaires”, **Organizational Research Methods**, 1(1), 104-121.

HYDE, Jane ve Rachel GRIEVE (2014), “Able and willing: Refining the measurement of emotional manipulation”, **Personality and Individual Differences**, 64, 131–134.

HYDE, Jane ve Rachel GRIEVE (2018), “The Dark Side of Emotion at Work: Emotional Manipulation in Everyday and Work Place Contexts”, **Personality and Individual Differences**, 129, 108-113.

LAW, Kenneth S., Chi-Sum WONG ve Lynda J. SONG (2000), “The Construct and Criterion Validity of Emotional Intelligence and its Potential Utility for Management Studies”, **Journal of Applied Psychology**, 89(3), 483-496.

NAGLER, Ursa. K. J., Katharina. J REITER, Marco R. FURTNER ve John F. RAUTHMANN (2014), “Is There a “Dark Intelligence”? Emotional Intelligence is Used By Dark Personalities to Emotionally Manipulate Others”, **Personality and Individual Differences**, 65, 47–52.

SALOVEY, Peter ve John D. MAYER (1990), “Emotional Intelligence”, **Imagination, Cognition, and Personality**, 9, 185–211.

SCHERMELLEH-ENGEL, Karin, Helfried MOOSBRUGGER ve Hans MÜLLER (2003), “Evaluating the Fit of Structural Equation Models: Tests of Significance and Descriptive Goodness-of-Fit Measures”, **Methods of Psychological Research Online**, 8(2), 23-74.

Copyright of Global Journal of Economics & Business is the property of Gumushane University and its content may not be copied or emailed to multiple sites or posted to a listserv without the copyright holder's express written permission. However, users may print, download, or email articles for individual use.